

PETER FRANZÉN

*Särkyneen
pyörän
karjatila*



TAMMI

PETER FRANZÉN

SÄRKYNEEN
PYÖRÄN
KARJATILA



KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI
HELSINKI

© Peter Franzén ja Kustannusosakeyhtiö Tammi 2017
ISBN 978-951-31-9670-7
Painettu EU:ssa.

Aamu

Sydän löi epätasaisesti.

Se ei ollut ensimmäinen kerta, eikä se emäntää pelottanut.

Tuntui kuin pikkulintu räpyttelisi ja sulillaan sydäntä viiltelisi, Kainon ajatuksissa kävi.

Hän avasi silmänsä. Huone pyöri hitaasti ympäri, sykähdellen.

”Minä kaiholla ajattelen sitä eloa, joka minulle suotihin, lapsia ja pitkää aikaa, jonka olen todistannu”, hän sanoi ääneen ja samalla huoneen karuselli töksähti pyörimästä. Kyynel löysi syvän rypyn hänen silmäkulmastaan ja valui kohisemaan hetkeksi ohimon yli korvaan, kunnes Kainon oli pakko kääntää päätä ja valauttaa pisara tyynylle.

Tyynyliinan valkoiseen pitsireunukseen oli kirjailtu K.S. ja J.S.

Kaino ja Juho.

Kainon sormet seurailivat kohollaan olevia punaisia kirjaimia. Ei hän Juhoa erityisemmin kaivannut. Kaino ei edes muistanut, itkikö hautajaisissa. Sen hän muisti, mitä tarjosi vieraille, luumuista tehtyä makeaa hautajaisoppaa, johon saattoi laittaa kermavaahtoa päälle. Joku lapsista taisi itkeä.

Heikkoutta oli määristä menneitä elämiä, piti aina katsoa eteenpäin.

Aamu näytti ulkona kauniilta ja lämpöiseltä.

Avonaisessa ikkunassa oli vaaleanvihreä hyttysverkko. Ohuisiin kesäverhoihin ei käynyt pieninkään tuulenvire.

Kainon huulille levisi vieno hymy, kun ulkoilman tuoksu löysi hänet, kuten niin monena vuosikymmenenä hänen elämässään. Lehmä ammui kauempana.

Aamussa tuoksui maa ja kaste, ne veivät hänet aikaan, jolloin hän paimensi lehmii koivikossa matkalla takaisin kotiin. Koivikko vei ajatukset samaan paikkaan talvella kauan sitten, kun se antoi hänelle mitättömän suojan vihollisen polttaessa taloa veljessodan melskeissä. Kaino synnytti ensimmäisen lapsensa siinä, kovan ja matalan hangen päällä. Lapsi oli ollut pieni ja verinen, mutta viisas, kun ei huutanut ääneen syntymän kauhista. Liikutteli vain pakkasessa höyryävää pientä ruumistaan ja aukoi suutaan. Viisas lapsi, heitä kahta ei löydetty. Kaino oli muistanut esikoisensa aina sellaisena hohtavan valkeaa hankea vasten. Yliolento. Poikalapsi.

Oven ulkopuolella rapisi ja kahva painui alas.

Kaino huokaisi ja silmät painuivat kiinni.

Ovea raotettiin varovasti.

”Onko emäntä hereillä? Oikein hyvää synnyinpäivää teille...” Marin pehmeän käheä aamuääni sanoi, päivän ensimmäinen poltettu tupakka yskitti vähän. Hän tuns yskän nousevan syvältä keuhkojen alaosa.

Mari oli peittänyt hiuksensa vihreällä ohuella huivilla. Tummat, pitkät hiukset olivat palmikolla.

”Emäntä...?” Mari kuiskasi.

Ei kuulunut mitään. Mari katsoi lyhyen hetken. Peitto Kainon päällä ei kohoillut. Marin suu aukesi ja alahuuli värähti.

”Emäntä...?” Mari sanoi hieman kovempaa ja rutisti käsi-varrellaan siististi viikattua siniristilippua rintaansa vasten.

Mari oli tyhjä. Ei tullut mieleen mitään, millä täyttäisi sen hetken, kun voimakas vanha nainen olisi poissa. Hän paskat siitä välitti, että Kaino oli aina ollut ilkeä ja pisteliäs.

Mari otti askeleen sisälle huoneeseen.

Samassa Kainon sängystä kuului pitkä pieru, joka saattoi olla juuri se hetki, kun henki ihmisestä pakenee. Mari odotti suu auki.

Kainon vartalo hytkyi hieman.

”Jaha”, Mari totesi, puristi huulensa yhteen ja pyyhkäisi hieman tuohtuneena hikikarpalon ylähuulestaan.

Kaino nauraa kihersi itsekseen, mutta kuuli Marin suuttuneet askeleet, kun tämä tömisteli ulko-ovelle.

Ovi päästi matalan kissannaukaisun avautuessaan ja karmiin kiinnitetty ruostunut vieteri rämisi vielä hetken sen jälkeen, kun ovi lämähti kiinni.

Ilma oli kirkas, mutta Mari tiesi, että oli odotettavissa tukala päivä.

Punainen traktori oli jumahtanut juuri ennen pihaa kapealle ja ainoalle tielle, joka kulki laajan pellon yli talolle. Mari muisteli, että traktori olisi ollut siinä jo kohta viikon. Hän huokaisi ja käveli Kainon avonaisen ikkunan ohi, eikä voinut olla vilkaisematta huoneeseen. Vanha emäntä makasi edelleen vällyjen alla eikä vaikuttanut olevan kiinnostunut aamun askareista.

Mari käveli reipasta vauhtia lippusalolle. Hän kunnioitti Suomen lippua ja kaikkea, mitä se hänelle merkitsi. Solmut syntyivät näppärästi lipun kulmiin, isä oli joskus opettanut kotipihalla. Mari nosti lipun puoleen salkoon ja oikoi narut. Ilma oli tyyni ja tuleva kuuma päivä näytti saavan lipunkin roikkumaan läkähdyksissään pitkin salon valkoiseksi maalattua vartta. Mari veti siniristilipun korkeimpaan huippuun ja solmi narut salon ympärille takilaan. Hän katsoi siniseen taivaaseen ja pieni hymy käväisi hänen huulillaan. Sitten Mari huokaisi jälleen, suuntasi navetalle ja meni sisään.

Lehmät mölähtivät tervehdyksensä, kun Mari kolisteli ämpäriä ja asetti lypsyjakkaran ensimmäisen lehmän utareiden kohdalle. Hän otti tottuneesti ensimmäisen lehmän vetimen käteensä, ruiskutti tarkasti ja rytmikkäästi maitosuihkua emaliseen ämpäriin. Ruiskaus sai aikaan terävän särinän, kunnes ääni pehmeni maidon hiljalleen täyttäessä astiaa. Kuuma aamu sai Marin nopeasti hikoilemaan tukalassa navetassa ja hän nosti hamettaan korkeammalle reisiensä päälle. Mari lypsi lehmän toisensa jälkeen ja kaatoi maidon isoon maitotonkkaan. Hän ehti painaa hinkin kannen kiinni, kun kuuli hevosen ja rattaiden lähestyvän. Mari nosti jakkaran seinän viereen ja katsoi ulos sameasta ikkunasta.

Traktorin takaa näkyi hevosen pää ja hevosen pään yläpuolella nuoren, komean miehen pää, kun tämä seisoj kärryillä ohjaimissa. Mies ihmetteli pihalle pääsyn estävää traktoria, mutta hyppäsi alas kärryiltä ja nappasi riuskasti tyhjän maitohinkin olkapäälleen ja kiersi traktorin ojan kautta kävellen.

Mari meni nopeasti seinällä olevan pienen ja suttuisen peilin eteen ja nappasi huivin päästään. Hänen kasvoillaan helmeilevä hiki kiilteli navetan pehmeässä valossa. Mari

nosti hameensa helman ja pyyhki kasvonsa, sitten uhkeiden rintojensa välin ja reitensä. Mari pyyhkäisi sormillaan poskeensa liimautuneen hiuskiehkuran korvansa taakse, mutta koska se ei oikeastaan näyttänytkään hullummalta, hän nyppäisi sen takaisin poskelleen. Hän näytti mielestään hyvältä, tai ainakin luonnolliselta.

Spiraalilla oleva karpäpaperi roikkui katosta täynnä epäonnekkaita hyönteisiä.

Askeleet kuuluivat jo melkein navetan ovelta. Mari puristi huuliaan muutaman kerran voimakkaasti vastakkain ja kiihuhti ovelle.

”Huomenia, Mari”, nuorimies sanoi ja astui ovesta.

Mari nyökkäsi ja katsoi lattiaan hiljaisena.

”No mikäs on?” nuorimies kysyi, kun Mari nosti katseensa ja tuijotti miestä kuumeisin silmin. ”Ootko kippeä?” mies jatkoi hieman huolestuneena, kun Marin punertavat huulet avautuivat ja tämä veti ilmaa keuhkoihinsa.

”Oon... munankippeä”, Mari melkein kuiskasi.

Nuoremiehen kasvoilla kävi hölmistynyt ilme ja heti sen jälkeen hänen silmänsä tipahtivat Marin kohoileviin rintoihin, jotka näyttivät pyllyposkilta mekon kaula-aukossa.

Mari astui lähemmäksi ja otti kädellä kiinni miehen haa-roista.

Mies hypähti hieman.

”No ei sunkaa sitä...” nuorimies ehti sanoa, kun Mari otti häntä tukasta kiinni ja riuhtaisi miehen pään rintojensa väliin.

Aamutoimet

Kaino katsoi ikkunasta ja yritti nähdä navetalle päin. Hän irrotti hyttysverkon ikkunastaan ja vakoili navettaa, vain puoli päätä näkyvissä. Hevonen valpastui traktorin takana. Kaino siristeli silmiään ja maiskautti muutaman kerran hampaatomalla suullaan. Tekohampaat odottivat yöpöydällä vesilasissa.

”Mari...!” kuului miehen karhea ääni toisesta makuuhuoneesta. Kolinaa. Metakasta päätellen mies yritti nousta sängystä, mutta kaatoi nurin erinäisiä asioita huoneessa, ennen kuin sai itsensä ovelle.

Kaino otti peilipöydän ääressä olevan tuolin selkämykseltä virkatun kesäaamutakin, pujotti kätensä hihoihin ja astui eteiseen.

Eemeli, Kainon poika, huojauti ulos kamaristaan ja melkein törmäsi Kainoon. Eemeli kompuroi ohi huomaamatta äitiään ja löysi tiensä keittiöön.

Kaino pudisti päätään, kun seurasi kuopuksensa krapulaista temuamista.

”Mari?” Eemelin silmät koittivat totutella aamun kirkkauteen. Punertavat, jäykät hiukset sojottivat joka suuntaan.

Keittiö oli siistissä järjestyksessä, vaikka työtasoilla ja pöydällä oli esillä kahvikuppeja ja erilaisia lautasia. Hopeisia haarukoita ja lusikoita oli aarteeksi asti.

Vanhan puuhellan vieressä oli halkolaatikko, jonka päällä oli käkikello. Osat oli levitetty ympäri halkolaatikon kantta. Korjaustyö näytti olevan kesken. Hammasrattaita, punnukset ja itse pieni puinen käki loikoilivat vierä vieressä, huolimattomassa järjestyksessä.

”Voi vittu tätä elämää”, huokaisi Eemeli ja puoliksi kompastui istumaan pöydän ääreen tuolille. Tuoli narskahti Eemelin painon alla niin kuin olisi säikähtänyt yllättävää liikettä.

Eemeli huomasi hellalla höyryävän kattilan, jonka kannen alta pilkotti puinen kauhanvarsi. Eemeli kääntyi ähisten ja kurkoitti pitkään kohti kauhaa, kunnes viimein sai siitä otteen ja nosti sen kattilasta.

Hän toi kuuman puuron lähelle kasvojaan, puhalsi höyryävään annokseen ja maistoi. Eemeli veti posket väristen ja silmät kiinni suuhunsa ilmaa viilentääkseen suupalaa.

Hän sai nielaistua puuron, laski kauhakäden syliinsä ja nukahti istualleen, leuka rintaa vasten.

Kaino oli tullut ovensuuhun ja katsoi poikaansa surumielisenä. Siinä se istui: sukutilan jatkaja, ainoa lapsista, jolla oli rohkeutta jäädä maalle kaupungin sijaan ja ainoa, joka todella piti eläimistä, mutta juoppo.

”Niin juoppo poika minulla”, Kaino kuiskasi ääneen.

”Onneksi sait Marin naitua talohon”, Kaino jatkoi ja antoi poikansa kuorsata leuka rinnassa.

Kaino meni ulos ja ulko-ovi päästi taas käheän naukaisun.

Aurinko lämmitti jo todella, mutta Kainolla oli hieman vilu. Hän kietoi villatakin paremmin ympärilleen. Heinäsir-

kat soittivat ja vaikka Kainon kuulo ei ollut enää entisensä, heinäsiirkat hän kuuli. Hän astui tasaista, lyhyttä askellusta pitkin kulunutta polkua, joka johti vääjäämättä kohti navetan vieressä pihan perällä olevaa ulkohuussia.

Huussin ovesa oli pieni sydämen muotoinen aukko.

Kaino ennätti ovelle ja raplasi nivelrikkoisilla sormillaan hakasen auki. Hän veti oven perässään kiinni, nosti sinikukikkaan yöpukunsa helmoja ja istahti tarpeilleen. Helputuksen tuottama autuus sai Kainon hengähtämään ja pieni hymy leikkitteli huulilla. Huussin miedonpistävä aromi ei ollut koskaan Kainoa haitannut, se oli jotenkin kotoinen ja turvallinen.

Kaino sai hädän toimitettua. Hän tarrasi kiinni seinään kiinnitetystä kahvasta ja veti itsensä ylös, laittoi istuimen luekun kiinni ja avasi oven. Aurinko tulvahti huussin sisuksiin.

”Siunakkohon!” Kaino henkäisi, kun hän näki, että huussin istuimella jökötti iso, musta hämähäkki. Kainoa puistatutti ja hän käännähti lähteäkseen, mutta juuri silloin navetasta kuului lehmän mölähdyks.

Vai oliko se lehmä?

Nyt kuului selvästi naisen uikutusta, eikä se ollut surusta valittamista, sen Kaino muisti.

Hän katsoi vielä hämähäkkiä, mutta päätti kuitenkin palata sisään ja veti oven kiinni. Oli taas hiljaista. Siirkat sirittivät niityllä ja lihavat karpäset pörisivät huussin hämärässä.

Kaino katsoi ulos sydäimestä jännittyneenä.

Matkalaiset

Jos jollakin on hyvä ryhti, se on meidän Vikillä, ajatteli Liisa, kun katseli komeaa tummahiuksista miestä uuden autonsa ratin takana. Viki huomasi Liisan tuijottavan häntä ja tunsi sydämensä muljahtelevan rinnassaan onnesta ja ylpeydestä. Vikin suu vääntyi väkisinkin salavirneeseen.

Lapset takapenkillä olivat yllättävän hiljaisia, vaikka matkaa oltiin tehty jo neljättä tuntia.

Matka olisi taittunut nopeamminkin, mutta Liisan mielestä oli hyvä pysähdellä tasaisin väliajoin, ettei uusi auto kuumenisi liikaa. Varsinkin renkaat, niitä Vikin täytyi käydä kokeilemassa vähän väliä, ettei sattuisi rengasrikkoo. Uusi rengas olisi varmasti kallis.

Viki pysähteli kuuliaisesti, ei tahtonut huolestuttaa Liisaa. Mukava matkanteko olisi kaikille muistorikkaampaa ja niinpä hän seisautti auton, kun Liisa sitä toivoi. Viki kiersi auton jokaisella kulmalla, meni kyykkyyyn ja laittoi kätensä renkaiden päälle tunnustellen kumin kuumuuden astetta. Käsiä ei poltellut. Viki haki valkoista trasselia peräluukusta, käveli rennosti Liisan avonaisen ikkunan viereen maisemia katsellen ja samalla käsiään pyyhkien.

”Kyllä voijjaan jatkaa matkaa, on hyvä auto. Ei kannattanu halapaa ostaa. Parempi maksaa, mutta kestää sitte kyllä”, Viki sanoi rauhallisesti viljapeltoja katsellen. Metsän varjoisat reunat höyryivät vielä yön kosteudesta. Päivästä tulisi kuuma, hyvä sää tehdä matkaa. Ei uusi autokaan kastunut.

”On se kaunis”, Liisa sanoi hieman hartaasti.

”On kyllä”, Viki kääntyi katsomaan autoaan ja pyyhkäisi trasselin puhtaalla osalla kylkilistan kromista näkymätöntä pölyä.

”Ei kun tarkoitin Suomea. Ei auto voi olla kaunis”, Liisa sanoi tuhahtaen.

”Nii, ei. Eipä ei”, Viki sanoi nopeasti ja katsoi lapsia takapenkillä, pieni hymynhäivähdyks huulillaan.

Maire ja Matti vastasivat isänsä hymyyn ja silittivät autoa rakastavasti. Viki meni reippaasti takakontille, laittoi trasselin siististi kangaspussiin ja pussin omalle paikalleen vararenkaan taakse. Hän painoi takaluukun pehmeästi kiinni ja nautti kovasti sen hienosta tavasta naksahdusta kiinni ilman suuria ponnisteluja.

Niinko kassakaappi, Viki ajatteli, vaikka ei ollut ikinä kuulunut kassakaapin sulkeutuvan.

Viki istahti ratin taakse ja matka jatkui. Vihreä Vauxhall hyrisi tasaisesti pikitiellä lainehtelevien peltojen välissä jokaisen kromiosan kiillellessä auringossa.

”Kyllä mummolla kävi tuuri sään kanssa. Voi väki olla pihallakin, että ei tarvi sisällä hikkoilla”, Viki sanoi rauhallisesti ja vilkaisi hymyillen Liisaa. Liisa näytti hehkeältä. Hänen juhlaheninkinsä paljasti polvet, joihin Vikin katse ajautui.

”Katoppa ettees, ajomies”, Liisa hymähti.

”Maisemat on kyllä nätit”, Viki sanoi pieni hymy huulillaan, mutta ryhdikkäänä ja säntillisenä eteensä tuijottaen.

”Nonni, nonni, jonninjoutavia...” Liisa vielä tuhahti vähän kiusaantuneena, mutta mielissään.

Hänen ajatuksensa kulkivat kotiin.

Oliko hän muistanut sammuttaa kaikki valot?

Entäpä sähköliesi? Se oli niin uusi kapistus, ettei kaikkiin hienouksiin ollut vielä oikein tottunutkaan. Kolme keittolevyä. Siihen olisi saanut neljännekin, mutta Liisa ei ollut halunnut vaikuttaa pröystäilevältä, koska uuden hellan vieressä seisoj iso rautaliesi, joka oli vielä oikein hyvässä kunnossa. Sitä paitsi jos otti sähköhellan vain kolmella keittolevyllä, sen sai halvemmallakin. Liisalla oli kaikki, mitä hän saattoi ajatella. Perhe, koti, hyvä keittiö ja nyt jopa auto.

”Ajatteleppa, Viki, että miten meitä on elämä heitelly ja ajattele sitä, mitä meillä nyt on”, Liisa sanoi pieni liikutus äänessään eikä uskaltanut katsoa miestänsä silmiin, muuten kyynleet olisivat saattaneet valahtaa poskille saakka.

Viki kuuli liikutuksen Liisan äänessä ja yllättyi.

Liisa ei yleensä tunteitaan näyttänyt, varsinkaan lasten läsnäollessa. Viki vilkaisi vaimoan ja vaikka Liisa katsoi ulos sivuikkunastaan, Viki ymmärsi Liisan silmien vetistävän. Liisa puristeli myös sormiaan tunteillessaan, kuten nykyin.

”Me oomma tehenny kovasti töitäkin, että täsä ollaan”, Viki sanoi. ”Koko Suomi on tehenny kovasti töitä, että näillä teillä on jo näin palijo liikennettä”, Viki jatkoi, kun satojen metrien päässä tiellä ajoi toinen auto samaan suuntaan mahdottoman laajan peltoaukean toisella laidalla.

”Kyllä täsä melekein alakaa uskua, että ryssä antaa meän olla jo rauhasa”, Viki jatkoi rauhalliseen sävyynsä.

Liisa pyyhkäisi vaivihkaa silmiään, kun tunsi lapsiansa kiinnostuneen tuijotuksen takapenkiltä.

”Miks sää äiti itket?” kuului viisitoistavuotiaan Mairen kysymys. Maire tuijotti suurilla silmillään äitinsä takarai-voa hivenen jännittyneenä. Äiti vaikutti aina niin rautaiselta.

”Eikä mittään, kun vaan ajattelen, että me ollahan isän kanssa rakennettu kolme taloa. Kaksi ensmästä ollahan poltettu itte niistä viimisen kerran lähtiessämme. Kummallakaan kerralla ei ryssä saannu meiltä mittään muuta kuin mustunehet rauniot. Niitäpä minä täsä vain muistan”, Liisa sanoi terästäytyen.

Viki vilkaisi taustapeilistä lapsia.

”Tekikö kaikki muukki niin?” kaksitoistavuotias Matti kysyi.

”Ei kaikki, mutta isän ja minun ja monen muun mielestä hyökkääjille ei olisi saannu mittään jättää, ei ne ossaa pittää toisten tekemää arvossa. Ei etes toisia ihmisiä. Vaikka sielä saattaa Venäjällä olla vaikka miten hienoa ihmistä ja tiedemiestä, ei ne ossaa niile antaa tarpeeksi arvoa, vaan pakotavat ihmiset pelekämähän ja kuiskuttelemanhian asiansa salassa, muutoin kuhtuu Siperia ja vankileiri”, Liisa jatkoi hieman kiihtyneenä.

”Katoppa. Onko tuohon tullu uus talo, vai ovakko maalanneet sitte viime vuoena?” Viki vaihtoi puheenaihetta.

Liisa kääntyi tuijottamaan Vikiä.

”On se meile kuitenkin vakava paikka ja kyllä Suomesa saa äänehen sanua, mitä ajattellee”, Liisa sanoi.

”Saa sanua. Ei olla Venäjällä, siitä ollaan piety huoli”, Viki sanoi hiljaa.

Liisan katse pehmeni.

”Niin. Ja oli hyvä, että tulit takasi ehjänä”, Liisa sanoi.

Viki vilkaisi vaimoaan mustien kulmiensa alta. Hänen sinisissä silmissään häivähti jotakin, mikä sai Liisan laittamaan käden hellästi Vikin olkapäälle.

Lapset vilkaisivat toisiaan takapenkillä.

Matka jatkui hiljaisuudessa.

Lyysämistä

Mari tunki runsaat rintansa takaisin työmekon kaula-aukosta sisään. Kaksi papiljottia oli touhutessa repsahtanut auki ja roikkuivat vaivoin kiinni hiuksissa. Nuorimies tuijotti Maria hengästyneenä samalla, kun veti vyönsä kiinni ja heilautti hiuksensa taakse.

”Onko emäntä vielä kipeä, vai jeleppasko ensi hätähän?” mies kysyi.

”Ootappa...” Mari sanoi, nosti hameenhelman ylös ja kurkkasi tummaa karvapehkoaan jalkojen välissä. ”Onko Ruustinnalla hetken hyvä olla? Onko?” Mari kysyi tuheroltaan kuin lapselta. Mari puristi reitensä yhteen ja sitten levitti ne jälleen. Pimpistä kuului selvästi maiskautus.

”Lisää kuuluis Ruustinna mielellään kaipaavan, mutta tänään on anopin juhlapäivä ja valmistelut kesken. Ukko makaa ja haisee, raktori on sammunnu keskelle pihaa ja vierahat kohta sitä ihmettelemässä. Muutama lehmä vielä lypsämättä”, Mari sanoi samalla kun päästi hameenhelman käsistään ja kääntyi katsomaan itseään navetan peilistä, jonka yläkarmilla oli kärpäsen paskaa.

Nuorimies avasi maitotonkan ja kaatoi lypsetyn maidon sisään. Mari katsoi miehen lihaksikasta selkää, iski sormenpänsä miehen hartioihin ja veti hitaasti alas pakaroille ja puristi. Mies värähti. Maito läikähti tonkan reunan ohi.

”Mutta kyllä tohtorilla on mahtava ruisku”, Mari sanoi miehen korvaan.

Maitotonkka täyttyi, mies laittoi kettingillä tonkan kahvasta roikkuvan kannen paikoilleen ja suoristautui.

”Jos tahdot, että otetahan tavaksi, niin mulle käy. Oli suuri ilo”, nuorimies sanoi ja puristi Marin isoa tissiä.

”Iliman muuta”, Mari henkäisi.

Mies irrotti otteensa Marin rinnasta.

He avasivat yhdessä navetan takaovet ja päästivät lehmät ulos ruohoisalle niitylle. Viimeisen eläimen mentyä Mari ja mies tarttuivat kiinni maitotonkkaan ja kantoivat sen välisään ulos ovesta.

Kaino kyttäsi edelleen huussin oven sydäimestä, kun kuuli navetan oven avautuvan ja näki Marin ja miehen astuvan näkyviin tonkkaa kantaen. Kaino naurahti ja kääntyi hätittämään isoa hämähäkkiä pois huussinkannelta. Hän nosti yöpaidanhelmaa, istui alas hajareisin ja potkaisi oven auki. Navetan pihalla Mari ja nuorimies hätkähtivät ja tonkka oli tipahtaa molempien otteesta, mutta he saivat sen jälleen tasapainoon. Nuorimies käänsi häveliäästi katseensa pois, kun näki Kainon paljaat jalat.

”Huomenta, huomenta! Koko tonkanko sait lypsettyä!” Kaino huusi.

Mari ja nuorimies tuijottivat sanattomina Kainoa käymälässä. Hevonen kurkki traktorin takaa kiinnostuneena.

”Pitkö vetimiä rasvata Tummelilla vai oliko pehmosta vedellä menemähän ilman eestä?” Kaino vielä kailotti.

Mari sai auki loksahaneen suunsa viimein kiinni ja mietti, oliko Kaino kuunnellut tai jopa nähnyt hänen touhunsa.

”Koko tonkka, kyllä. Laittakaa emäntä se huussin ovi kiinni, ettei tule kusetulehusta”, Mari sanoi kiusaantuneena. ”Nyt pitäis jo mennä huoneeseen laittamaan pyhävaattehet päälle. Minä tulen teitä avittamahan kyllä!” Mari huikkasi ja usutti miehen jatkamaan matkaa.

Kaino virnisti kiusantekoaan ja nousi ylös, vähän liian nopeasti.

Silmissä heitti ja hänen piti nojata toinenkin käsi seinään, että pysyisi pystyssä. Hengitys kulki raskaasti. Kaino tunsil olonsa omituiseksi, aivan kuin ei olisi ollut omassa ruumiissaan ollenkaan.

Yhtäkkiä hän näki itsensä nojaamassa huussin seinään. Iso, musta hämähäkki vaelsi ripeillä jaloillaan kohti kättä. Kaino huojui seisaallaan tajunnan rajamailla, kunnes hän linttaisi nopealla liikkeellä kätensä seinään hämähäkin päälle. Koko huussi vavahti väkivaltaisesta iskusta, mutta huimaus tasaantui ja maailma asettui taas paikoilleen.

Kaino palasi ruumiiseensa. Hän irrotti kätensä kahvasta, mutta toista kättä hän piti vielä jämäkästi seinässä.

Mitä, jos minä siirrän kättäni ja se kauhistus ei olekaan vielä kuollu? Kaino mietti isoa hämähäkkiä, päänsä viimeisiä surinoita tunnustellen.

Kaino nosti kätensä nopeasti pois hämähäkin päältä, mutta seinässä ei ollut muuta kuin peukalonpään kokoinen oksanreikä.

Kaino hymähti ja huomasi kielellä ikeniä tunnustellessaan,

ettei ollut laittanut tekohampaita suuhun makuuhuoneesta lähtiessään.

”Säästö se on pienikin säästö”, Kaino tuumi ääneen ja lähti verkkaisesti takaisin kohti taloa.

Talossa

Eemeli istui edelleen leuka rinnassa nukuksissaan keittiössä. Vahakankainen pöytäliina oli uusi ja tiskipöydän vieressä oli uusia kodinkoneita. Kaino ei olisi koskaan sellaista muovista liinaa pöydälle laittanut, eikä turhiin asioihin tai tarvekaluihin rahaa tuhlanut, mutta järjestys oli nyt muuttunut. Eemeli oli päättänyt jäädä taloon ja vihdoin nainut. Kainon sana painoi kuitenkin vieläkin ja Eemeli koitti olla äidilleen mieliksi, mutta sitä mitä ei itse osattu korjata, oli ollut pakko ostaa rahalla. Jotakin oli häälahjaksikin saatu. Uusi seinäkello oli paljon pienempi kuin edellinen ja myöskin erimuotoinen, ja siksi sen takaa näkyi vanhassa, rasvan kellastamassa tapetissa vaaleampi neliskulmainen jälki, jota kaikki yrittivät olla huomaamatta.

”Voi vittu...” Eemeli röhkäisi itsensä hereille ja näki tiskipöydälle jo kauan sitten levälleen jääneen vanhan seinäkellon. Hän oli pikkupäissään heti häiden jälkeen luvannut Marille, että siitä tulisi vielä kalu, soiva ja kukkuva peli. Se oli sukukalleus isän puolelta. Eemeli tiesi, ettei äiti ollut koskaan kellosta välittänyt, vaikka se oli ollut hänen häälahjansa. Eemeli ei ollut koskaan ymmärtänyt miksi.



**SYDÄMELLINEN
JA RIEMASTUTTAVA
YHDENPÄIVÄNROMAANI
ISOÄIDIN HULLUN-
MYLLYKSI MENEVISTÄ
SYNTYMÄPÄIVISTÄ.**

MAATILAN VANHA EMÄNTÄ ja perheen matriarkka Kaino täyttää 80 vuotta. Paikalle tulevat Kainon aikuiset lapset perheineen ja joukko yllätysvieraita. Jos juhlille oli käsikirjoitus, se unohtuu saman tien, sillä iloinen jälleennäkeminen kääntyy vääjäämättä ennustamattomaksi sekamelskaksi.

JUHLISSA ON TARJOLLA kakun ja yhteiskuvan lisäksi fyysisiä ja henkisiä kolhuja. Vanhat kaunat ja uudet intohimot pulpahtavat pintaan eikä kirkkaiden löytyminen helpota järjestyksenpitoa.

MUSTAN KOMEDIAN kääntöpuolena on aikuisten sisarusten suhteiden herkkä ja tarkkanäköinen kuvaus.

PETER FRANZÉNIN *Särkyneen pyörän karjatila* on samaan aikaan sydämellisen hauska maatilakomedia ja inhimillisen surumielinen kattaus sisarusparven toiveista, turhautumista ja ilon aiheista – maailmasta, jonka niin moni tunnistaa omakseen.



9 789513 196707